

Gras is om in te liggen, deel 27

John Bruinsma

Is Steeliep inheems?

Al liggend in het gras worden nogal eens soorten besproken in een poging om een determinatieprobleem te belichten. Deze keer gaat het om een heel andere vraag: hoe bewijs je het inheems zijn van een soort - in dit konkrete geval van de Steeliep (*Ulmus laevis*)?

Het determineren van een Steeliep in vrucht is niet zo'n probleem. Aan de vruchtjes is goed te zien dat het om een Iep gaat. De verschillen met de overige in Nederland voorkomende soorten zijn de volgende:

	Steeliep	Overige Iepen
vorm van de bovenkant van de vrucht	spits	rond tot uitgerand
lengte vruchtsteel	lang (6-25 mm)	kort (tot 2-3 mm)
rand van de vrucht	gewimperd	kaal

De tekening laat de voornaamste eigenschappen mooi zien.

fig. 1

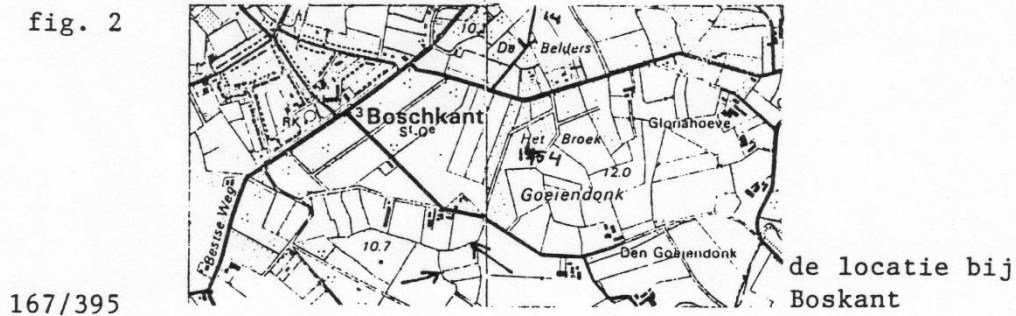

Interessanter is de vraag of Steeliep inheems is te noemen. De Standaardlijst 1990 noemt Steeliep niet bij de inheemse soorten. Van der Meijden 1990 zegt over het voorkomen van Steeliep: "Langs beken in loofbossen op vochthoudende, voedselrijke grond; ook aangeplant. Misschien wild in S (Achterhoek)." Weeda 1985 meent: "Wordt sporadisch aangetroffen in de delen van Nederland met een 'Middeneuropese' bosflora: Zuid-Limburg, de Achterhoek en Oost-Twente. Hoewel het niet te achterhalen is in hoever Steeliep daar spontaan voorkomt, kan hij waarschijnlijk nog net tot de Nederlandse flora

worden gerekend..... In beekbegeleidende bossen in Oost-Nederland en in holle wegen in Zuid-Limburg komen mogelijk enige wilde exemplaren voor!"

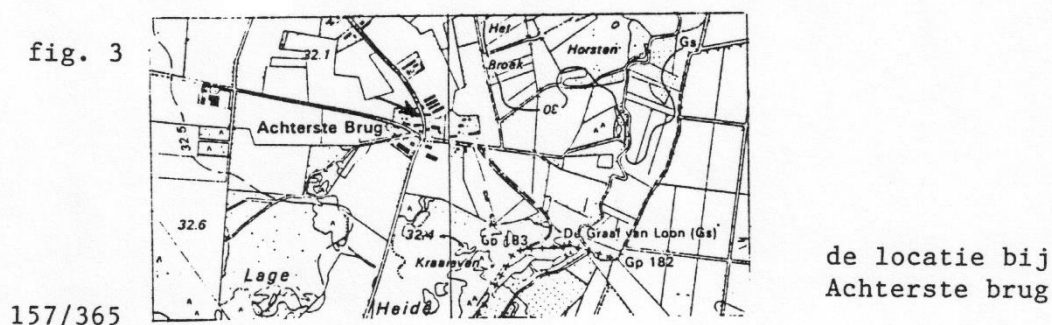
Tot onze verbazing ontdekten we in het Oost-Brabantse twee groeiplaatsen van Steeliep. Bij Boskant groeien vier geknotte Steeliepen in een houtwal en in een restant van een houtwal. Daarbij is een schriel en versleten exemplaar, de andere hebben een stamomvang tussen 240 en 320 cm. Het zijn dus oude bomen, hoewel de meting van dergelijke geknotte bomen wel met een korrel zout moet worden genomen. Vooral van de dikste is niet helemaal duidelijk of je de stam meet met later opgegroeid wortelschat samen.

Boskant ligt op lemige grond en het is bekend dat er wel meer soorten voorkomen of voorkwamen die bij betere grond horen en misschien wel bij dat 'Middeneuropese bostype' passen: bijvoorbeeld Overblijvend bingelkruid (*Mercurialis perennis*), Muskuskruid (*Adoxa moschatellina*), Boskortsteel (*Brachypodium sylvaticum*) en Maretak (*Viscum album*).

Laten we eens aannemen dat de Steeliepen ter plaatse minstens 100-200 jaar oud zijn en door een boer in zijn houtwal zijn geplant. De meest voor de hand liggende herkomst van het plantmateriaal is dan de houtwal zelf of het dichtstbijzijnde bos. Er waren honderd jaar geleden geen tuincentra of boomkwekerijen; en als er al kwekerijen waren dan gaf een boer geen geld uit aan wat hij (zijn knecht) uit het bos kon (laten) halen. Is de vondst bij Boskant een indicatie dat Steeliep hier inheems was? Of is er uit de bewoningsgeschiedenis eventueel te achterhalen dat lieden met relaties elders zich met het boerenbedrijf ter plekke bemoeid hebben: bijvoorbeeld adel of paters? Was het denkbaar dat zolang geleden over zoiets triviaals als aanleg of herstel van een houtwal iemand tegen een boer gezegd heeft: "Ik neem voor jou wel eens wat mooie iepestekken uit Limburg mee?"

Misschien nog verrassender is het voorkomen van Steeliep in de buurtschap Achterste brug bij Borkel. Als schermbeplanting voor een boerderij staan daar drie groepjes Steeliepen. Het is niet duidelijk om hoeveel exemplaren het gaat: is elk groepje ontstaan doordat er meer bomen heel kort op elkaar zijn geplant of zijn het bomen waarvan bijvoorbeeld ook een paar wortelscheuten tot stammen zijn uitgegroeid? Als ik het wel heb dateert de boerderij uit de tweede helft van de 19e eeuw. Aannemelijk is dat de bomen bij de bouw van de boerderij geplant zijn; dan zijn ze dus 100-150 jaar oud. En alweer de vraag: waar haalde die boer toen zijn plantmateriaal vandaan? De Achterste brug ligt niet in een leemgebied, maar wel tegen het dal van de Dommel. Was dat Dommeldal honderd jaar geleden een geschikte standplaats voor Steeliep? Of -zelfde vraag als boven- is uit de bewoningsgeschiedenis duidelijk te maken dat de Steeliepen meer dan honderd jaar terug van elders zijn aangevoerd?

De vragen zijn dus van heemkundige aard. Afhankelijk van het antwoord zou de arealgrens van Steeliep dus honderd kilometer naar het noordwesten kunnen worden opgeschoven!

Bijbehorende vraag: zijn er nog meer Steeliepen in onze regio? De bloeitijd valt ongeveer samen met die van de andere Iepen: maart-april. Resultaten van winterse overwegingen/naspeuringen en voorjaarse zoektochten gaarne naar Uw schrijvertje

John Bruinsma

De tekening is van Lente Bruinsma en is overgenomen uit:

Maes, N, T. van Vuure en G. Prins: Inheemse bomen en struiken in Nederland; Stichting Kritisch bosbeheer/Direktie Bos- en landschapsbouw, 1991.

Overige literatuur:

- Meijden, R. van der: Heukels' Flora van Nederland; 21e druk, Wolters-Noordhoff, Groningen 1991.
- Weeda, E.J., Westra, R., Westra, Ch. en Westra, T.: Nederlandse Oecologische Flora, deel I; IVN, VARA en V~WIN, Amsterdam 1~85.

Noten:

Oecologische Flora, deel 1, p. 123. Het citaat is stilistisch aangepast aan het feit dat ik maar één soort bespreek; Eddy Weeda daarentegen in een deel van het citaat twee: ook Bergiep (*Ulmus glabra*).